

Miljökontoret
MORA • ORSA

Mora och Orsa kommuner har sedan 1968 haft ett gemensamt miljökontor och från 2011 även en gemensam miljönämnd. Utifrån visionen "God livskvalitet för generationer" arbetar vi på miljökontoret för att skydda människors hälsa, säkerställa god livsmedelshygien, bevara den biologiska mångfalden, främja hushållning av naturresurser och förhindra utsläpp som förorenar luft, mark eller vatten.

Vårt arbete utförs enligt miljöbalken, livsmedelslagen, tobakslagen och strålskyddslagen och vi ser till att företag, privatpersoner och offentliga verksamheter följer lagarna genom kontroller, inspektioner, information och vägledning.

I den här broschyren vill vi ge en överblick över våra arbetsområden.

Camilla Björck, miljöchef

Utgivare: Mora Orsa miljökontor

Bilder: Mora Orsa miljökontor

Tryck: Tryckservice i Ängelholm AB

2016

Förord	2
Innehållsförteckning	3
Livsmedel	4
Dricksvatten	6
Miljöskydd	8
Enskilt avlopp	10
Värmepump	11
Hälsoskydd	12
Naturvård	14
Energi- och klimatrådgivning	16
Kontakta oss	18

LIVSMEDELSKONTROLL

I Mora och Orsa finns cirka 320 livsmedelsverksamheter som miljökontoret kontrollerar, till exempel restauranger, butiker, kök i vård och omsorg, kaféer och vattenverk. Vi kontrollerar för att du som konsument inte ska bli sjuk, lurad eller vilseledd av till exempel maten som serveras på restaurangen eller informationen på livsmedelsförpackningen. Den som driver en livsmedelsverksamhet har ansvar för att produkterna är säkra.

En bra livsmedelskontroll bidrar till att konsumenter känner förtroende för att maten är säker och till att livsmedelsföretagens konkurrenskraft ökar. Livsmedelslagstiftningen är, med några få undantag, gemensam för alla EU-länder.

MATFÖRGIFTNING

Om du tror att du har blivit matförgiftad är det bra att kontakta oss på miljökontoret så snabbt som möjligt, då är det lättare för oss att hitta orsaken och förhindra att flera personer blir sjuka.

Matförgiftningar beror på att man ätit mat som innehåller bakterier, parasiter, virus eller gifter. Man kan bli matförgiftad både av mat på en restaurang och hemma i köket.

Vid kännedom om matförgiftning kontaktar vi verksamheten. Om fler blivit sjuka tas i regel livsmedelsprover för att hitta källan till smitta. I vissa fall kan även smittskyddsläkare och Livsmedelsverket bli involverade i utredningen.

LIVSMEDELSINFORMATION

Den som driver livsmedelsverksamhet har ett ansvar att lämna korrekt information till sina konsumenter. Miljökontoret kontrollerar bland annat restaurangers menyer för att se om det som står på menyn verkligen är det som serveras.

Vi kontrollerar även de företag som säljer förpackade varor för att se om varorna är korrekt märkta. Det är viktigt att ingrediensförteckning, ursprung och nettovikt stämmer och att allergener är tydligt uppmärkta för att underlätta för allergiker. Ingrediensförteckningen ska även ha tillräckligt stor textstorlek så att konsumenter kan se vad det står.

KOSTTILLSKOTT

Miljökontoret utför också kontroll av kosttillskott eftersom det räknas som ett livsmedel.

Det finns idag en stor marknad för kosttillskott och antalet produkter på marknaden ökar ständigt. Varor som uppmärksammas med kosttillskott är till exempel höga doser av vissa substanser, odeklarerade substanser, innehåll av tungmetaller och brist på forskning.

Även när det gäller kosttillskott är det den som driver livsmedelsverksamheten som ansvarar för att produkterna är säkra och rätt märkta.

DRICKSVATTEN

Dricksvatten kallas ofta för vårt viktigaste livsmedel eftersom vi använder det varje dag och vår kropp behöver vatten.

Den som producerar dricksvatten eller förser konsumenter med dricksvatten via ett ledningsnät är ansvarig för att vattnet är bra och säkert, det betyder att vattnet inte får innehålla bakterier eller ämnen som är dåliga för vår hälsa. Det finns även krav på att vattnet inte ska lukta illa, vara grumligt eller färgat.

Miljökontorets roll ser olika ut beroende på hur många som är anslutna till vattenförsörjningen. Om verksamheten är tillräckligt stor, offentlig eller kommersiell är vår roll att kontrollera de som tillhandahåller dricksvatten, till exempel att de tar prover och vidtar åtgärder om vattenkvaliteten är dålig.

I Mora och Orsa är det NODAVA AB som har ansvaret för det kommunala dricksvattnet. I flera byar är det föreningar som distribuerar och ansvarar för dricksvattnet. Har du problem med ditt dricksvatten är det i första hand till din distributör du ska vända dig.

Vissa mindre föreningar och enskilda vattentäcker kontrollerar vi inte regelbundet men om det visar sig att det finns fara för människors hälsa kan vi ställa krav på åtgärder även där.

Om du har egen brunn så är det du som brunnsägare som ansvarar för kvaliteten på vattnet. För att veta att vattnet är bra så måste du regelbundet ta prover.

VATTENSKYDDSOMRÅDEN

Vattentillgången är en av våra allra viktigaste naturresurser och samhällsintressen. För att skydda vattentäkter som används till dricksvattenproduktion fattas ibland beslut om skydd för området runt vattentäktena, detta område kallas för vattenskyddsområde. För att minimera risken för förorening av grundvattnet och vattentäkten står det i beslutet vad som får göras och inte göras i området. Det kan till exempel handla om hantering och förvaring av kemikalier, gräv- och schaktarbeten, uppställning av fordon, spridning av bekämpningsmedel och borring.

Har du frågor om vad som är tillåtet att göra i ett vattenskyddsområde kan du höra av dig till oss på miljökontoret. Ibland krävs det tillstånd för vissa åtgärder och då är det viktigt att ansvarig ansöker om detta hos miljönämnden. För att ta reda på om din bostad eller verksamhet ligger inom ett vattenskyddsområde kan du höra av dig till miljökontoret.

I Mora kommun finns sju vattenskyddsområden. Dessa ligger i Heden, Riset, Venjan, Risa, Sikkäs, Garsås och Gesunda.

I Orsa kommun finns fyra vattenskyddsområden. Dessa ligger i Boggas, Fryksås, Grönklitt och Torsmobron.

MILJÖTILLSYN PÅ FÖRETAG

Miljökontoret genomför tillsyn på företag och andra verksamheter som kan påverka miljön och människors hälsa. Vid tillsyn tittar vi till exempel på hantering av kemikalier och avfall, energianvändning och utsläpp till luft, vatten och mark.

Miljötillsynen regleras i miljöbalken och arbetet omfattar bland annat tillstånds- och anmälningsärenden, tillsynsbesök samt klagomålsärenden. Exempel på verksamheter som omfattas av miljötillsynen är verkstäder, ytbehandlare, sågverk, förbränningsanläggningar, deponier och bensinstationer.

Alla som driver en verksamhet ska fortlöpande kontrollera den. Genom egenkontroll ser verksamhetsutövaren till att motverka och förebygga problem för människors hälsa eller påverkan på miljön. En väl fungerande egenkontroll ger bra förutsättningar för att fel på utrustning och felaktig hantering upptäcks innan en allvarlig skada inträffar. Omfattningen av egenkontrollen beror på den enskilda verksamhetens art, storlek och påverkan.

När en ny verksamhet ska starta är det viktigt att klargöra vilka miljö- och hälsorisker den kan medföra. Vissa verksamheter är tillståndspliktiga, några är anmälningspliktiga medan andra kan starta utan att först anmäla till miljönämnden. Det är ändå viktigt att veta att miljöbalkens regler gäller för alla typer av verksamheter.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Föroreningar som hamnat i mark, grundvatten eller i sediment blir ofta kvar under lång tid om ingenting görs.

Ett område är förorenat när mark, grundvatten, sediment eller byggnader innehåller förhöjda halter av miljöfarliga ämnen. Föroreningar kan komma från många typer av verksamheter, till exempel gamla sågverk, bensinstationer och kemtvättar. Föroreningarna kan spridas vidare till vattendrag och grundvatten. Många föroreningar påverkar människan eller miljön på lång sikt, men även akuta effekter kan förekomma.

Miljökontoret ställer krav på inventering av områden som misstänks vara förorenade för att utreda markens status. Om en förorening upptäcks i samband med till exempel grävningsarbete ska miljökontoret snarast underrättas. Sanering av ett område är anmälningspliktigt enligt miljöbalken.

AVFALL

Miljökontoret får regelbundet in ärenden som handlar om att människor dumpat avfall i naturen eller förvarat miljöfarligt avfall, till exempel olja, kemikalier och bilbatterier, på ett olämpligt sätt.

All nedskräpning är enligt lag förbjuden och felaktig hantering av miljöfarligt avfall kan vara ett miljöbrott. Det är heller inte lagligt att elda upp sitt avfall. Nedskräpning och eldning av avfall påverkar miljön negativt och utsätter människor och djur för olika hälsorisker.

Alla har ett ansvar att ta hand om sitt avfall på rätt sätt.

10 ENSKILT AVLOPP

ENSKILT AVLOPP

Eftersom avloppsvatten innehåller smittämnen, näringsämnen, läkemedelsrester och rester av andra kemikalier som vi använder i hushållet måste vattnet renas.

När du inte kan ansluta ditt avlopp till det kommunala avloppsreningsverket måste du istället anlägga ett enskilt avlopp. Det kan anläggas för ett eller flera hushåll.

Ett avlopp för vattentoalett är tillståndspliktigt och ett avlopp för bad-, disk- och tvättvatten är anmälningspliktigt. Tänk därför på att tidigt ta kontakt med miljökontoret om du har planer på att anlägga nytt enskilt avlopp eller ändra ett befintligt.

Innan miljökontoret fattar beslut om ett nytt avlopp är vi ute på plats och tittar på anläggningens tänkta placering. Det är viktigt att ett nytt avlopp inte riskerar att till exempel påverka närliggande vattentäkter eller badplatser. Lukt från anläggningen får heller inte störa närboende. Ärendet skickas sedan på remiss till NODAVA AB och fastighetsägare i närheten som kan beröras.

Ta gärna hjälp av en konsult då det på olika platser råder olika förutsättningar för vilken avloppslösning som är lämplig.

På avloppsguiden.se finns bra information till dig som har eller funderar på att skaffa eget avlopp.

VÄRMEPUMP

Värmepumpar är idag en vanlig värmekälla. Miljökontoret handlägger anmälningar och ansökningar för tillstånd att anlägga värmepumpar. För att minska riskerna för påverkan på omgivningen, till exempel dricksvattentäkter, avlopp och andra värmepumpar är det viktigt att tänka på placering av borrhål och värmeslingor, val av köldbärarvätska och typ av kölmedium i värmepumpen.

Det är du som fastighetsägare som har ansvar för att installation och underhåll sköts på ett säkert sätt för miljön och omgivningen. Exempelvis är det inte tillåtet att låta borrhax, som uppstår vid borring,

rinna ut i vattendrag eller ner i dagvattenbrunnar. I samband med handläggningen skickas ärendet på remiss till NODAVA AB och ibland även till andra intressenter, till exempel länsstyrelsen eller vattenledningsföreningar.

Luftvärmepumpar är inte anmälnings- eller tillståndspliktiga.

HÄLSOSKYDDSTILLSYN

Vid hälsoskyddstillsyn kontrollerar miljökontoret att verksamheter inte innebär en olägenhet för människors hälsa eller utgör en risk för miljön. Exempel på sådana verksamheter är skolor, förskolor, simbassänger, fotvårdare och tatuerare. Den som driver en verksamhet har ansvar för att lokalerna är lämpliga samt att det finns rutiner för till exempel städning, hygien och kemikalier. Tillsynen utförs enligt miljöbalken.

Miljökontoret handlägger även klagomål som rör olägenhet för människors hälsa, till exempel i hemmet. Det kan handla om buller, fukt, mögel och rök från vedeldning.

Vi har även tillsyn på solarium enligt strålskyddslagen samt på rökfria miljöer och tobaksförsäljning enligt tobakslagen.

Olägenhet för människors hälsa definieras enligt miljöbalken som en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.

RADON

I jämförelse med rökning och solens strålar är radonstrålningen i de flesta fall ingen stor riskkälla men bor du under lång tid i ett hus med höga radonhalter ökar risken för lungcancer.

Radongas är osynlig och luktfri. Den kan komma från marken, vattnet eller byggnadsmaterialet. För att ta reda på om ditt hus har höga radonhalter måste du mäta. Mätningen är enkel och görs under minst två, helst tre månader, mellan 1 oktober och 30 april. Om det visar sig att radonhalten är hög, mer än 200 becquerel per kubikmeter luft, rekommenderas åtgärder för att minska radonhalten.

! Det går att beställa radondosor för mätning till självkostnadspris på miljökontorets hemsida orsa.se/miljo.

NATURVÅRD

Grundstenarna i naturvårdsarbetet är att bevara den biologiska mångfalden och skydda värdefulla naturmiljöer och kulturlandskap. Det är också viktigt att tillgodose friluftslivets behov av områden för rekreation och avkoppling.

Naturvård är både ett statligt och ett kommunalt ansvar och regleras i miljöbalken. Finansieringen är delvis statlig.

Miljökontorets naturvårdsarbete innefattar bland annat skötsel och tillsyn av naturreservat, kalkning av våra sjöar och vattendrag, tillsyn över berg-, grus- och torvtäcker samt tillsyn av vattenverksamhet som exempelvis dikningar.

I Mora och Orsa finns över 40 naturreservat. Naturintressena bevakas och sköts av vår kommun-ekolog samt fältpersonal.

! Miljökontoret ser exempelvis till att informationstavlor, gräns- och ledmarkeringar finns och är aktuella. Ved körs ut till slogbodar, spänger lagas och dessutom krävs det städning på vissa platser.

I några reservat slåttras vissa delar för att förhindra igenväxning av gammal kulturmark.

KALKNING

Sedan slutet av 1970-talet har kalkning använts som en metod för att motverka försurningen av sjöar och vattendrag eftersom försurning har negativa effekter på många vattenlevande organismer.

I Mora och Orsa kalkas i dagsläget omkring 20 sjöar och 10 vattendrag årligen. Miljökontorets kalkningsarbete är till cirka 85% finansierat av staten.

Kalkning görs antingen med doserare i vattendrag, från båt i sjöar eller från helikopter över våtmarker och sjöar. Uppföljning av kalkningsverksamheten sker genom vattenprovtagning, elfiske och sjöprov-fiske.

16 ENERGI- OCH KLIMATRÅDGIVNING

ENERGI- OCH KLIMATRÅDGIVNING

Miljökontorets energi- och klimatrådgivare ger opartisk, kostnadsfri och lokalt anpassad kunskap om energieffektivisering, energianvändning och klimatpåverkan. Rådgivningen riktar sig till hushåll, företag och lokala organisationer. Energi- och klimatrådgivningen är finansierad av Energimyndigheten.

Du är välkommen att ställa frågor om allt från energikostnader, uppvärmningssystem och belysning, till förbättring av klimatskal. Med klimatskal menas till exempel fönster och isolering.

Rådgivarna kommer gärna ut till föreningsmöten, studiecirkel, arbetsplatser och bostadsföreningar med mera och ger tips på hur man kan spara energi.

På energimyndigheten.se kan du hitta information, tips och tester för både privatpersoner och företag.

ENKLA OCH SNABBA ENERGISPARTIPS

- Sänk inomhustemperaturen, en grad minskar energianvändningen med fem procent.
- Byt till effektiv och bra belysning, som LED-lampor och lågenergilampor och släck när ljuset inte behövs.
- Dra ur alla laddare, till exempel till mobilen, när de inte används.
- Ställ in rätt temperatur i kyl och frys, +5 grader i kylan och -18 grader i frysen. Då får du både bra matförvaring och låg energianvändning.
- Snålspolande duschmunstycke sparar på varmvattnet. Hur ofta och hur länge du duschar påverkar också energianvändningen.
- Använd vattenkokare när du ska koka upp vatten. Det går snabbt och du sparar energi.
- Använd lock på kastrullerna. Det halverar energiåtgången när du lagar mat.
- Tvätta i 40 grader istället för 60 grader, när det är möjligt. Det kan nästan halvera energianvändningen.
- Att diska i diskmaskin sparar energi jämfört med att diska för hand. Du sparar mest om du bara kör maskinen när den är full.
- Ta hjälp av energimärkningen när du ska köpa nytt.

18 KONTAKTA OSS

Besöksadress:

Gamla Brandstationen

Lillågatan 2 A, Orsa

Postadress:

Box 23

794 21 Orsa

Telefon:

0250-55 21 57

E-post:

miljokontoret@orsa.se

Hemsida/Facebook:

orsa.se/miljo

facebook.com/moraorsamiljokontor

Miljökontoret
MORA | ORSA

- Ren luft
- Rent vatten
- Ren mark
- Biologisk mångfald
- Säkra livsmedel

**God livskvalitet
för generationer**

TEXAS GRILLKRYDDA
 passar till: Stekning och gräning av
 skött och nötkött samt till gräning
 ingredienser: Salt, paprika, svart
 över, smakförstärkare (natriumglu
 tamat, ingefära, andra kryddor, svart
 peppar, sellerifrö, socker, sm
 gande medel (kalciumlaktat), sm
 riander, kardemumma, nejlikor
 ryaras mörkt, torrt och sm

